

SPRIEVODCA

KAM

po východnom Slovensku

Výlety s deťmi i bez nich

- Viac ako 110 tipov na výlet • hrady a zámky
• múzeá a galérie • kúpanie a vodný svet
• potulky na bicykli • víno a folklór • festivaly
a veľa ďalšieho

Filip Jurovatý

KAM

po Slovensku

C PRESS

Kam po východnom Slovensku

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Filip Jurovatý
Kam po východnom Slovensku – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všetchna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

Úvod

Nové zážitky s rodinou alebo s priateľmi môžete prežívať každý deň. Avšak spraviť ich originálnymi a výnimočnými už nemusí byť tak jednoduché. Všetko je však možné, ak nebudete sedieť doma, ale prežijete neopakovateľné chvíle na krásnych miestach.

Ak si lámate hlavu kam by ste mali zavítať, tak odpoveď je jednoduchá. Mali by ste spoznať šarmantné východné Slovensko. Tento kraj je bohatý a rozmanitý či už vyhladávate historické miesta, kultúrny život miest, pokoj v prírode, vedomosti múzeí, rozprávkové drevené domčeky, alebo odpočinok pri vode. Táto kniha vám prezradí všetky odpovede na otázku „Kam po východnom Slovensku“ by ste mali ísť. Ľahko a prehľadne v nej nalistujete ten druh odpočinku a zábavy, ktorý najviac obľubujete a takisto sa z nej dozviete o ďalších atrakciách v okolí vyhládaného miesta, aby ste si užili váš výlet na maximum.

Začítajte sa do nasledujúcich riadkov, aby vás inšpirovali k jedinečným výletom s deťmi i bez nich, po nádhernom Slovensku.

Obsah

Za tajomstvami hradov a zrúcanín.....	6
Architektonické zaujímavosti.....	26
Mestá a miesta	36
Prírodné zaujímavosti a turistika	56
Kúpanie a vodný svet.....	80

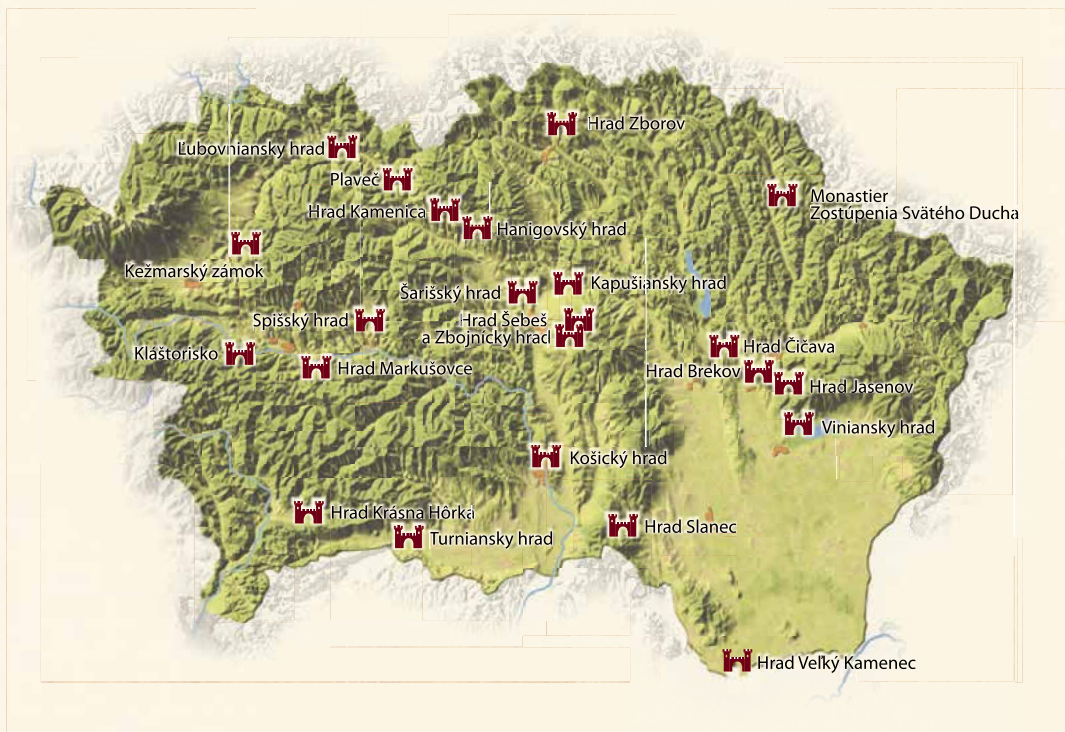

Kúpele	94
Čo ukrývajú múzeá a galérie	100
Potulky na bicykli.....	120
Vychádzky za ľudovou architektúrou	128
Podujatia a festivaly	138

Za tajomstvami hradov a zrúcanín

Mohutní obrancovia kdesi v horách nad dedinou, to je obraz, ktorý sa nám predstaví pri vyrieknutí slova hrad. No títo pamätníci dávnych čias mnohokrát nedokázali odolávať všetkým nástrahám a veľa z nich sa premenilo na zrúcaniny prípadne po nich nezostala žiadna stopa. Hradov, zámkov, ich zrúcanín a zrúcanín kláštorov je plné Slovensko. Inak tomu nie je ani v jeho východnej časti. Opevnení strážcovia často strážili ľud pred vojnami, dozerali na platenie poplatkov na obchodných cestách, sídlili na nich úrady, šľachtici, králi, alebo sa stali centrom vzbúr proti nim. Východné Slovensko je rozmanité na rôzne druhy týchto stavieb. Len v tomto regióne nájdete najväčší hrad alebo jediný hrad postavený z tehál na Slovensku. Poďte sa pozrieť a preskúmať, čo sa z týchto veľkolepých stavieb zachovalo do súčasnosti.

❶ Spišský hrad

Azda najznámejší slovenský hrad je Spišský. Jeden z najnavštevovanejších hradov Slovenska patrí k najväčším hradným komplexom Európy. Hradná zrúcanina sa rozprestiera na kopci, kde stovky rokov dozerá nad spišským krajom. Tento kraj sa stal natoľko významný, že jeho pamiatky, najmä Spišský hrad, boli medzi prvými zapísané do zoznamu pamiatok svetového dedičstva UNESCO.

Ikonická dominanta východného Slovenska leží na vyvýšenine – travertínovej kope, ktorá svojou polohou mala v histórii strategický význam. Hradisko, ktoré tu stálo pred výstavbou hradu, strážilo významné cesty spájajúce sever a juh Európy. Tohto miesta si ľudia všimli veľmi skoro, pretože prví obyvatelia tu žili pred siedmimi tisícročiami. Medzi prvých najvýznamnejších osadníkov hradného vrchu patrili Kelti. Našli sa po nich strieborné mince,

na ktorých sú vyobrazené prírodné motívy, napríklad kone. Na počesť tejto starej histórie je v súčasnosti na brale hradu vyobrazený veľký motív koňa z mince, tzv. geoglyf. Po odchode Keltov z nášho územia miesto na dlhý čas pustlo. Pravdepodobne znovuosídlenie bolo začiatkom 13. storočia, kedy sa v najstarších listinách spomína ako sídlo župana. Stredoveký hrad postupne rástol a s tým aj silnel jeho význam. Hrad bol taký mocný, že ho nedobyl ani pustošiví Tatári. Dobyl ho však o pár storočí neskôr Ján Jiskra z Brandýsa, čo malo pre hrad staviteľský prospech. V období stredoveku sa na hrade vystriedali významné šľachtické rody. Napríklad zo Zápoľských patrila hrad aj palatínovi, zástupcovi kráľa, Štefanovi Zápoľskému, ktorému sa tu na hrade narodil syn Ján. Ten po bitke pri Moháči bojoval o uhorský trón. K ďalším významným hradným rodom patrili Turzovci a Čákiovci. Rinčaniu zbraní hrad musel odolávať v protihabsurských

pozvaniach. Nákladný obranný systém mohutného hradu, spoločenské zmeny a napokon požiar v roku 1780 zapríčinili definitívne pustnutie. Po necelých dvoch storočiach sa hrad začal postupne opravovať až dostal dnešnú podobu. Dnes už nie sú obyvateľmi jeho nádvorí hradní páni ani zbrojnoši, ale prekvapivo sysle, ktorým sa tu veľmi dobre darí.

K hradu vedie ľahký prístup.

Pod hradom sa nachádza parkovisko, z ktorého cesta trvá necelých desať minút k hradným múrom. K hradu takisto vedú turistické chodníky. Zo Spišského Podhradia sa k hradu dostanete najskôr do pol hodiny. Zo Žehry trvá cesta k hradu športovým tempom približne hodinu. Ak sa vyberiete touto cestou, tak v Žehre si nezabudnite prezrieť ikonický **Kostolík Ducha Svätého**, z ktorého môžete navštíviť aj oblasť najväčšej slovenskej travertínovej kopy **Dreveník**, ktorý je takisto zapísaný do zoznamu UNESCO.

▲ Najväčší slovenský hrad je dobre vidieť už z ďaleka.

▲ Spišský hrad okrem svojej mohutnosti prekvapí návštevníkov výstavami rytierskeho brnenia, stredovekej bylinkárne a mučiacich nástrojov.

Spišský hrad - NKP

053 61 2784

053 451 2786 /

053 454 13 36

muzeum@levonet.sk

www.snm.sk/?spisky-hrad-kontakty

Otváracie hodiny:

máj – september:

9:00 – 19:00 (posledný vstup o 18:00);

október a apríl:

9:00 – 17:00 (posledný vstup o 16:00);

november – marec: Spišský hrad zatvorený

Nočné prehliadky

Každú prázdninovú sobotu

(júl a august) začiatok o 20.30,

zmena programu vyhradená!

Prvá nedeľa v mesiaci je zdarma

Vstupné:

dospelí: 6 €; študenti, seniori: 4 €;

deti do 18 rokov: 3 €; deti do 6 rokov

a seniori nad 80 rokov zdarma;

rodinná vstupenka: 14 €

K mnohým hradom sa viažu povesti, rovnako je to aj so Spišským hradom, po ktorom blúdi biela pani Hedviga. Hradný pán Filip mal dcéru Barborku, o ktorú sa starala jeho sestra Hedviga, keďže Filipova manželka zomrela. Raz, keď musel ísť Filip do boja proti poľskému šľachticovi, strážila Barborku jej teta Hedviga. Tá sa však zamilovala do potulného speváka, ktorý bol nepriateľom a Barborku dal uniesť. Rozzúrený hradný pán chcel potrestať svoju sestru, ale už bolo neskoro. Hedviga od žiaľu skočila z hradnej veže a odvtedy ju z času na čas vidieť na hrade ako bielu pani Spišského hradu.

2 Kežmarský zámok

Cestou Spišom, pod Tatrami, v krásnom meste Kežmarok stojí za to objaviť jeho ešte krajší zámok. Mestský hrad, nazývaný tiež zámok, leží na konci Hlavného námestia v objatí parku. Nížinný zámok patrí k úplne zachovaným hradným stavbám východného Slovenska, ktorých je v dnešnej dobe málo.

Na mieste, kde sa dnes zámok nachádza, stával pôvodne kláštor. Až na prelome 14. a 15. storočia sa prvýkrát spomína zámok v Kežmarku. V porovnaní s obrannými hradmi, nenájdeme na zámku žiadne gotické prvky. Naopak, prekvitá krásnymi prvkami renesancie, klasicizmu a baroka. Výstavné priestory sú umiestnené v jednotlivých vežiach a palácoch, medzi ktorými sa dá ľahko premiestňovať po vnútornej pavlačí zámku. V miestnostiach sa dozviete zaujímavé informácie o meste Kežmarok, o uhorskom priekopníkovi röntgenu Vojtechovi Alexandrovi a tiež o rodákovi a pánovi zámku Imrichovi Tökölym. Práve s týmto revolucionárom sa spája povest o čiernej pani. Keď po prehre utekal Tököly pred cisárskym vojskom z Kežmarku, chcel si odnieť truhlicu dukátov. No nenašiel ju. Preklial však toho, kto ju ukradol a tak sa vraj odvtedy zjavuje na hrade pani oblečená v čiernom s kľúčmi v rukách. Pútavú prehliadku zámku spríjemňuje bohaté množstvo obrazov, úžasné výhľady z obnovenej veže na krásne tatranské končiare, ako aj výhľad na zámockú kaplnku. Úzka spojitosť s blízkymi Tatrami bola už od dávna, veď práve z tohto miesta viedla prvá historická túra do Tatier. To, čo je dnes ľuďom prirodzené a príjemné, nebolo v 16. storočí. Podľa povesti o hradnej pani Beáty Laskej ju po návrate z turistiky čakal trest od manžela. Ten ju dal uväzniť na šesť rokov do zámockej

veže. Útechou v drsných podmienkach žalára bol výhľad na jej obľúbené Snežné hory, ako sa vtedy Tatry nazývali. Keď hrad v roku 1787 vyhorel, patril k prvým sprístupneným múzeám.

Avšak zámok ponúka aj rôzne aktivity. V jeho átriu sa nachádza malé pódium, kde sa odohrávajú divadelné hry a na zámku sa uskutočňujú aj Nočné prehliadky.

Prístup k zámku je veľmi pohodlný a nenáročný. Nachádza sa v strede mesta, neďaleko zámku je aj parkovisko.

Kežmarský zámok

Hradné námestie 42,
060 01 Kežmarok
052 452 26 19
lektori@kezmarok.com
www.kezmarok.com

Otváracie hodiny:

máj – september:
po – ne vstupy 9:00, 10:00, 11:00,
13:00, 14:00, 15:00, 16:00
október – apríl:
po – pia vstupy 8:00, 9:00, 10:00,
11:00, 13:00, 14:00, 15:00

Vstupné:

dospelí: 3 €; deti do 15 rokov 1 €;
študenti nad 15 rokov 1,50 €;
dôchodcovia: 2,00 €

▲ Výstavné sieni mestského hradu v Kežmarku sú umiestnené vo vežiach, po ktorých sa prechádza po vnútornej pavlačí.

▲ K cenným výstavám zámockého múzea patrí výstava nábytku mešťanov a nižšej šľachty z podtatranského regiónu

③ Ľubovniansky hrad

Nedaleko poľských hraníc s výhľadom na Tatry, kde končí spišský región sa nachádza mohutný Ľubovniansky hrad, obklopený prírodou a lesmi. Stredoveký strážca už storočia dozerá z kopca na život pod ním, kde sa rozkladá mesto Stará Ľubovňa.

Prvá písomná zmienka gotického hradu sa datuje do prvej polovice 14. storočia. Jeho vlastníkom bol kráľ, ale v správe ho mali mocní páni východného Slovenska, Omodejovci. Vyše sto rokov pohraničný hrad strážil obchodnú cestu do Poľska. Prelomový bol rok 1412. Práve vtedy sa tu stretol poľský kráľ Vladimír II. a uhorský kráľ Žigmund Luxemburský, aby podpísali medzi krajinami mier. Ešte v ten rok však Žigmund chcel viesť vojnu proti inej krajine, no jeho pokladnica bola prázdna. Požičal si zlato od poľského kráľa, za čo mu Žigmund založil trinásť spišských miest spolu s panstvom

▲ Na Ľubovnianskom hrade sa pravidelne uskutočňujú sokoliarske vystúpenia, ktoré sú v cene vstupenky.

a hradom Ľubovňa s prísľubom, že keď vyhrá vojnu, vyplatí svoj dlh. Tento spišský, niekedy nazývaný aj poľský záloh, mu Žigmund nevyplatil a tak toto územie patrilo Poľsku až do roku 1772. Počas týchto troch storočí sa na hrade uskutočnili významné premeny. Po vyhorení hradu sa začala jeho

prestavba v renesančnom a neskôr v barokovom štýle. Hrad Ľubovňa sa stal sídlom správcu zálohovaných miest a tiež tu boli ukryté medzi rokmi 1655 až 1661 poľské korunovačné klenoty. Za jeho múrmi bol väznený aj dobrodruh Móric Beňovský. Po roku 1772 bol hrad využívaný ako kasárne a skladiško. Štát ho v roku 1819 predal a na päťdesiatpäť rokov sa stal vlastníctvom rodu Raiszovcov. O hrad sa však nedokázali dobre starať, a tak ho predali mestu Stará Ľubovňa, ktorá ho neskôr predala rodu Zámojských. Tí na hrade nechali upraviť kaplnku. K významným predstaviteľom patrila aj španielska princezná Izabela, ktorá so svojou rodinou musela utiecť pred gestapom. Po druhej svetovej vojne patrilo hrad zase štátu, a tak je to dodnes. Od šesťdesiatych rokov minulého storočia je na hrade zriadené múzeum a pokračujú na ňom postupne rekonštrukčné práce.

Súčasný výzor hradu a jeho poloha je veľmi atraktívna, preto je veľmi vyhľadávaným miestom aj pre turistov z blízkeho Poľska. Pri vstupe na hrad sa môžete

▲ Ľubovniansky hrad.

rozhodnúť, či si ho prezriete sami, alebo absolvujete výklad so sprievodcom. Hrad patrí k priekopníkom odstraňovania bariér. Je dostatočne vybavený tak, aby jeho prehliadku mohli absolvovať nevidiaci a nepočujúci. Okrem historickej bohatosti miesta vás na hrade potešia pravidelné sokoliarske vystúpenia, ktoré sú súčasťou prehliadky. Výhodnou kúpu je spojená vstupenka pre hrad a skanzen pod hradom.

K hradu vedie červeno značený turistický chodník od železničnej stanice, z ktorého je to vyše pol hodiny k hradu. Pre rodiny s automobilom je tiež možnosť parkovania na platenom parkovisku pod hradom alebo pri parkovisku pri reštaurácii.

Lubovniansky hrad

Zámocká 22
064 01 Stará Ľubovňa
052 432 20 30
hradlubovna1@gmail.com

www.muzeumsl.sk/

Otváracie hodiny:

máj – september:
po – ne 9:00 – 19:00
(posledný vstup o 18:00);
október a apríl:
ut – ne 10:00 – 16:00
(posledný vstup o 15:00);
november – marec:
ut – ne 10:00 – 15:00
(posledný vstup o 14:00)

Vstupné:

dospelí: 5 €; deti a študenti VŠ: 2,50 €;
seniori: 3,50 €; rodinná vstupenka: 10 €

Spoločné vstupné

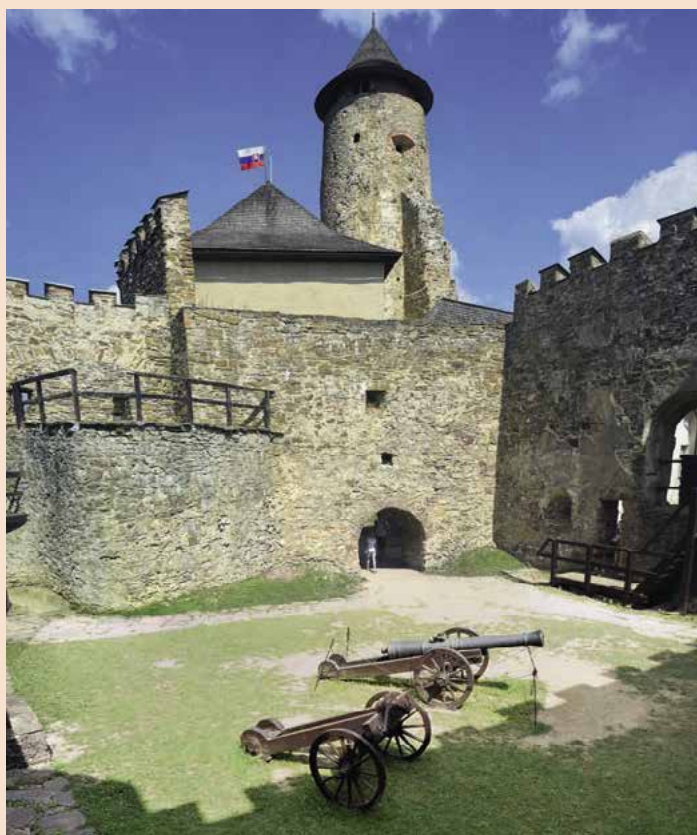
na hrad aj do skanzenu
dospelí: 6 €; deti a študenti VŠ: 3 €;
seniori: 4,50 €; rodinná vstupenka: 12,50 €

► Hrubé múry hradu tvorili v minulosti vynikajúcu obranu proti nepriateľom.

S počiatkom hradu je spojená povest'. Kedysi dávno, keď horný Spiš tvorili husto porastené stromy, chcel si šľachtic Lubina postaviť svoje sídlo na vyvýšenom kopci. Práce na hrade však nešli podľa jeho predstáv.

Čo sa v jeden deň postavilo, na druhý deň sa našlo zbúrané. Miestni ľudia vinili z tejto škody zlého ducha, čerta z vrchu Ostrá. Šľachtic sa preto vybral za ním, aby sa spolu dohodli. Zlý duch nielenže súhlasil s tým, že mu nebude škodiť, ale dokonca mu dal ponuku, že sám hrad postaví. Táto ponuka však mala jednu podmienku, šľachtic musel upísať svoju dušu krvou peklu. I tak sa stalo. Hrad postupne rástol do krásy, hradné múry postupne pevneli a s nimi narastala starosť Lubinu. Nechcel, aby jeho duša skončila u zlého ducha, a preto sa vybral do blízkeho kláštora. Mnisi vypočuli jeho trápenie a ubezpečili ho, že už viac nad ním zlý duch nemá sily. Keď sa o tom zlý duch dozvedel, rozheval sa. Chcel celý hrad zničiť. Zdvihol preto mohutnú skalu, no v tej chvíli sa z kláštora rozoznili zvony a duch stratil svoju moc. Skalu viac zlý duch neudržal, spadla a pochovala ho naveky v rieke Poprad. Túto skalu – **čertovu ihlu** (str. 69), je ešte dnes dobre vidieť neďaleko obce Chmeľnica.

4 Hrad Plaveč

Po vpáde Tatárov do krajiny bolo stredoveké Uhorsko rozvrátené. Kráľ Belo IV. pozýval do krajiny rôznych cudzincov, aby pomohli zaľudniť riedko osídlené oblasti. Do krajiny tak prišli z východu aj Kumáni. Domáci ich však podľa pôvodu zo širokých stiep začali nazývať Polovci alebo Plavci. Na našom území sa usadili pri hraniciach, kde ochraňovali kráľovstvo. Polovci žili najmä na Záhorí, ale aj pri brehoch rieky Poprad, čoho dôkazom je aj názov dediny, v ktorej sa nachádza ďalší hrad Plaveč.

Menšia pohraničná pevnosť sa rozprestiera na pravom brehu rieky Poprad, neďaleko Poľska. Podľa historických prameňov kamenný hrad si dal vybudovať ako vlastné sídlo šľachtic Arnold. Od jeho vzniku v 13. storočí po súčasnosť sa na výzore hradu prejavil zub času. Pred múrmi sa odohrávali bitky o jeho zmocnenie, ako tomu bolo pri husitských bojoch. Po týchto vojenských sa pokračovalo v opevnení hradu. V 18. storočí už hrad nepôsobil ako pevnosť, ale ako obytné sídlo šľachty, a preto sa vyhol zničeniu, ktoré by mu hrozilo podľa vtedajšieho platného nariadenia o ničení hradov. Hrad sa však napriek tomu časom premenil na ruiny. Šľachte prestala vyhovovať nákladná údržba studeného hradu

a presťahovala sa do pohodlného kaštieľa. Dielo skazy bolo dovŕšené požiarom v roku 1856, odkedy z hradu ostalo len torzo. Avšak posledné roky sa začalo na hrade s konzervačnými prácami a obnovili sa tak schátrané múry. Na hrade sa každoročne odohráva historický festival **Deň hradu Plaveč** a v poslednú augustovú nedeľu tu môžete zažiť historickú atmosféru sokoliarov, historického šermu, či vidieť praktiky stredovekého mučenia.

▲ Aj keď je hrad Plaveč v rekonštrukcii, je stále dostupný verejnosti.

Zrúcanina sa vypína priamo nad riekou Poprad v časti obce Podzámok.

K hradu nevedie žiaden zložitý prístup. Hoci pre turistov nie je k hradu značený žiaden turistický chodník, trafíte k nemu priamo z tejto časti dediny. Zaparkovať sa dá neďaleko zrúcaniny a kúsok k hradu prejsť po poľnej ceste.

6 Hrad Kamenica a Hanigovský hrad

Aj na Šariši stáli kedysi veľkolepé hrady. Avšak do dnešných dní z nich veľa neostalo. V okrese Sabinov nájdeme dva zvyšky hradov, ktoré nie sú od seba veľmi vzdialené, a to hrad v Kamenici a Hanigovský hrad.

Trináste storočie bolo v Uhorsku bohaté na prestavbu drevených hradov na kamenné ako aj na výstavbu nových hradov. Hlavnou príčinou stavebného rozmachu bola nedostatočná obrana štátu po

Tatárskom vpáde v rokoch 1241 až 1242. Pri tomto vpáde zachránil život kráľovi šľachtic. Kráľ si natoľko vážil jeho služby, že mu za odmenu prisľúbil postaviť hrad. Sídlo prvého hradného pána **hradu Kamenica** sa stalo mocným kamenným hradom v širom okolí. Hrad bol dlho nedobytný, zradila ho až zastaraná technika, ktorej v 16. storočí už nedokázal konkurovať. Po jeho zničení sa kameň z hradu využil ako stavebný materiál na stavbu liehovaru v blízkej dedine Lúčka, a preto patrí v súčasnosti k tým menej zachovalým ruinám.

Hrad Kamenica sa vypína priamo nad rovnomennou dedinou.

Prístup k nemu vedie cez les z dediny po žltom turistickom chodníku do kopca. Cesta k hradu vám rýchlo ubehne aj čítaním zaujímavých informácií z informačných tabúl.

Zachovalejším hradom je Nový hrad, nazývaný podľa blízkej dediny aj **Hanigovský hrad**. Tento hrad ukrytý v lesoch je od jeho kolegu starší, pretože pôvodne tu stálo drevené slovanské hradisko. K jeho kamenej prestavbe prišlo až neskôr, a to až v 14. storočí. O dve storočia neskôr hrad vyhorel a šľachta už do neho neinvestovala peniaze, ale usadila sa v dedine. Od toho momentu hrad pustol a menil sa na zrúcaninu.

Prístup k **Hanigovskému hradu** si vyžaduje trochu viac turistiky. Keďže hrad sa nachádza v pohorí

Čergov, dostať sa priamo k nemu je možné len z najbližších dedín pešo. Z Lutiny vedie cesta k nemu po žltom chodníku. Z Hanigoviec po zelenom a krátky úsek tiež po žltom chodníku. Z oboch dedín výstup k zrúcanine trvá približne 1,5 hodiny.

▲ Aj keď z Kamenického hradu veľa neostalo, tak z hradného kopca je krásny výhľad aj na Hanigovský a Šarišský hrad.

6 Šarišský hrad

Stredoveké sídlo šarišskej župy tvoril Šarišský hrad. Tento hrad patril k veľkým hradným komplexom. Svojou rozlohou sa zaraďuje do prvej päťky najväčších slovenských hradov. Hoci sa nachádza len kúsok od krajského mesta Prešov, nad dedinou Veľký Šariš, dobre splyva s prírodou.

Kužeľovitý kopec v oblasti bohatšej na drahú soľ bol predurčený, aby na ňom vyrástlo opevnené sídlo. Bolo tomu tak už v praveku. Hrad sa však začal stavať až v 13. storočí a stal sa sídlom kráľov, keď prechádzali krajom. Múry hradu si toho už veľa pamätajú. Na hrade sa vystriedalo veľa šľachtických rodín a pokúšalo sa ho dobyť veľa vojsk. Hrad si taktiež pamätá aj príbeh lásky. Alžbeta, najmladšia dcéra kráľa Bela II., sa na hrade pripravovala na svadbu s pánom hradu Svätobjom, ale v ich láske im neprial lúpežník Kund, ktorý Alžbetu tiež chcel. Milenci boli prepadnutí vojskom, ale pred potupnou smrťou

radšej zvolili vlastnú smrť skokom z hradu. Najväčšiu slávu zažil hrad po bitke pri Moháči, kedy sa stal sídlom veľkého územia od Tatier po Tisu. V tom čase hrad slúžil štátu ako vojenské kasárne. Táto sláva však trvalo len niečo málo cez sto rokov. Ku koncu hradu prispel výbuch pušného prachu v sklade a o pár desaťročí ešte požiar. Napriek týmto skutočnostiam je

Zrúcanina je vyhľadávanou turistickou atrakciou najmä obyvateľov blízkeho Prešova. Cesta priamo až na hrad vedie po žltom turistickom chodníku z Veľkého Šariša, ako aj z druhej strany kopca, zo Šarišských Michalian. Cesta je spevnená a výstup je nenáročný. Pozdĺž cesty čaká na návštevníkov hradu veľa informácií z informačných tabúl. Dĺžka výstupu sa pohybuje okolo hodinovej prechádzky. Rozhodne sa vyplatí navštíviť hrad aj v letných mesiacoch, kedy sa na ňom odohrávajú rôzne podujatia, ku ktorým patrí Dobýjanie hradu, Noc na hrade a Šarišské hradné dni. Počas letných mesiacov môže byť vstup na hrad spoplatnený.

zrúcanina hradu dobre zachovala. Podobne, ako aj na iných hradoch v tomto kraji prebieha jeho záchrana. Keď už budete na hrade, nezaбудnite navštíviť donjon – hlavnú vežu v strede nádvorja, z ktorej sa vám naskytne výhľad do širokého okolia.

▲ Stredoveké sídlo župy je stále dobre obklopené zachovanými vežami.

7 Kapušiansky hrad

Mesto Prešov stráži z viacerých strán veľa hradov. Jedným z nich je aj veľmi dobre zachovaná zrúcanina hradu Kapušany. Kapušiansky hrad sa nachádza na vrchu Zámčisko v sopečnom pohorí Stráže, kde dozerá na cestu medzi Prešovom a zvyškom Šariša.

Na mieste, kde dnes stojí hrad, stálo pôvodne slovanské hradisko. Potreba vybudovania hradu vznikla s rozvojom obchodnej cesty medzi Prešovom a Bardejovom. Strategická poloha miesta bola v histórii natoľko dôležitá, že i keď bol hrad terčom častých útokov a požiarov, vždy vstal z popola. Pôvodný hrad z 13. storočia zažil boje medzi kráľom Karolom Róbertom a Matúšom Čákom. S opravami hradu prichádza nový rod Kápyovcov. Opevnený hrad dokázal odolať Turkom, ale neodolal povstaniam Imricha Tökölyho ani Františka Rákociho. Po vyhoretí bol hrad dočasne opravený, no jeho dni skončili v roku 1715, kedy sa nariadením museli búrať hrady, aby na

S lakomými bratmi Jánom a Gregorom Kapyovcami sa spája povest' o koníkovi. Za panovania múdreho kráľa Mateja Korvína uhorské kráľovstvo rozkvitalo. Tento kráľ však nemal rád bratov, lebo sa mu postavili a chcel preto silou zbúrať ich hrad. Keď bratia zbadali vojsko neďaleko hradu, rozhodli sa konať. Chceli kráľa obmäkčiť obdarovaním zlata. Boli však lakomí, a preto mu nechceli dať veľký mech, ale pripravili len malý mešec. Ten by však vyzeral na chrbte koňa smiešne, preto pripravili malého koníka na cestu spolu s mešcom. Kráľ sa v tom čase bál o život svojho malého syna. Keď mu sluhovia doniesli zlato, kráľ ich malý dar odmietol a bol ešte viac nahnevaný. Sluhom však napadlo, že choré dieťa by sa viac potešilo malému koníkovi, a tak sa aj stalo. Dieťa sa od radosti z koníka uzdravilo a kráľ z vďačnosti odvolal vojská spod hradu.

nich nevznikli ďalšie revolúcie. Zrúcanina je však pomerne zachovalá. Ak na hrad zavítate medzi štvrtkom až nedeľou, vo vybraných hodinách môžete navštíviť aj **hradnú vežu**.

Otváracie hodiny vyhladkovej veže:

štv, pia: 12:00 – 16:00

so, ne: 10:00 – 17:00

Vstupné:

deti do 10 rokov: bezplatne, deti

od 10 do 18 rokov a dôchodcovia:

0,50 €, dospelí: 1 €

Pod hradom sa nachádza obec Kapušany, z ktorej sa dostanete na hrad. Na konci futbalového ihriska sa môžete rozhodnúť, ktorou cestou budete pokračovať. Po značenej ceste, zelený turistický chodník, je výstup strmý a terén je často aj zablatený. Po druhej, neznačenej ceste, sa dostanete k hradu síce po dlhšom čase, ale pohodlnejšie. Táto cesta začína pri parkovisku v dedine. Hradný vrch tvorí prírodná rezervácia. Vstup na hrad je zadarmo, spoplatnený je iba vstup do hradnej veže s výhľadom.

▲ Aj tento hrad bude čoskoro krajšie vyzerať, keď na ňom postúpia konzervačné práce.

8 Hrad Šebeš a Zbojnický hrad

Okrem Šarišského a Kapušianskeho hradu sa v okolí Prešova nachádzajú ďalšie hrady. Tieto hrady spája tzv. *Prešovská hradná cesta*, ktorú tvorí šesť hradov. Keďže Obišovský a Lipovský sú odľahlejšie a menej zachovalé, pozrieme si zvyšné dve zrúcaniny blízko Prešova: Zbojnický hrad a hrad Šebeš.

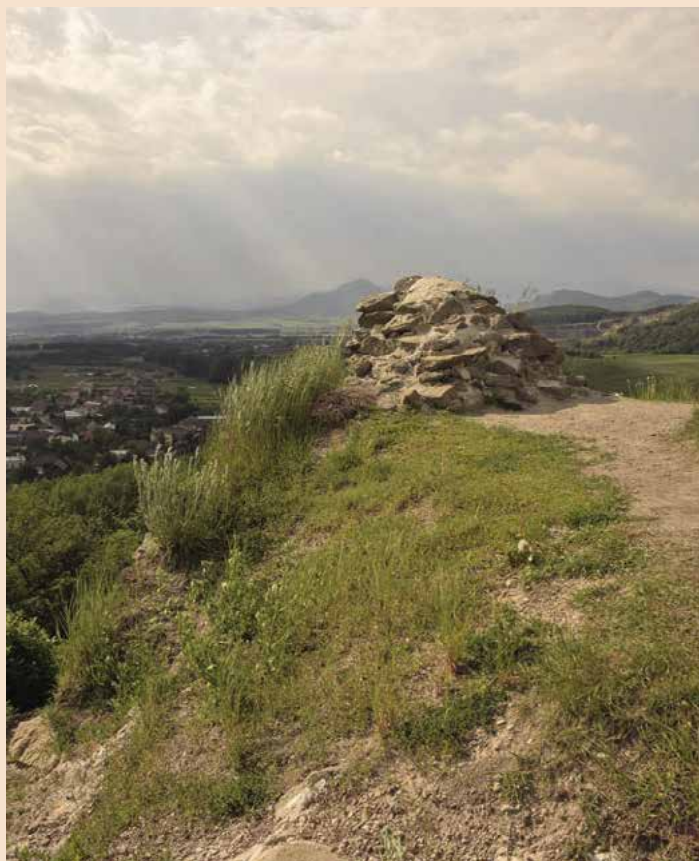
Drobná zrúcanina hradu Šebeš sa vypína nad časťou Prešova – Podhradník. V počiatkoch ochranného systému tvorila sídlo len drevená veža. Neskôr bola prestavaná na kamennú. Hradný pán mal zlé vzťahy s obyvateľmi

▲ Skromné zvyšky hradu Šebeš ponúkajú príjemnú vychádzku do prírody a výhľady na blízky Prešov.

mesta Prešov, ktoré chcel riešiť pokojnou cestou. To však nechceli

Prešovčania a hradného pána spolu s kastelánom zabil v roku 1550. Prešovčania boli za svoj skutok potrestaní, ale hrad Šebeš už nikdy nebol obnovený.

Za peknou prechádzkou do prírody a poznaním kúska miestnej histórie sa oplatí zísť. Výstup na hrad je značený poučným chodníkom a trvá približne dvadsať minút z dediny, kde môžete zaparkovať.

Zrúcanina Zbojnického hradu sa nachádza nad obcou **Ruská Nová Ves**. Hrad bol pôvodne nazývaný ako **Solnohrad**, keďže strážil blízke ložiská soli. Svoje pomenovanie Zbojnický dostal až po tom, čo sa tu skrývali lúpežníci. Do dnešných dní sa z neho zachovali nepatrné zvyšky.

K zvyškom hradu sa dostanete z dediny po červenom turistickom chodníku, ktorý začína už v Prešove. Hoci zrúcanina neoplýva veľkosťou, je ideálnym cieľom pre tých turistov, čo radi zavítajú do prírody a chcú v nej spoznať aj zaujímavé miesta histórie.

9 Hrad Zborov

Stredovekú obchodnú cestu strážil tiež hrad Zborov, ktorý nazývali aj hrad Makovica. Leží na zalesnenom kopci ponad cestu spájajúcu Poľsko a Bardejov. Pohraničnú zrúcaninu nájdeme na hornom Šariši, pri rovnomennej dedine neďaleko **Bardejova**. (str. 41)

Počiatky stavebného ruchu na hrade Zborov začali v 14. storočí. K jeho prvým vlastníkom patrili šľachtici z rodu Cudarovcov. Postupom storočí hrad menil svojich vlastníkov, ktorí vylepšovali jeho obranyschopnosť. K významnejším vlastníkom patrili František I. Rákoci, ktorý tu slávil svadbu napriek tomu, že tu nebyval. Panstvo sa od druhej polovice 17. storočia presťahovalo do

blízkeho kaštieľa. Osud hradu bol spečatený za čias stavovských povstaní v roku 1684, kedy bol hrad dobytý. Posledné boje hrad pamätá počas prvej svetovej vojny, keď bol poškodený.

K hradu vedú turistické chodníky z Dlhej Lúky ako aj zo Zborova. Pre výletníkov s autami je vhodné zaparkovať v dedine pod hradom, keď sa po prejdení mosta ocitnú na spomínanom turistickom chodníku. Hlavná časť vedie po poľnej ceste a len krátky úsek vedie lesom. Dĺžka výstupu presahuje polhodinu spod kopca hradu. Milovníci turistiky môžu z hradu pokračovať turistickým chodníkom až do Bardejovských kúpeľov.

▲ Hrad Zborov sa postupne rekonštruje. Pomôcť hradu môžete aj vy, ak vynesiete vedro s materiálom spreď hradu do jeho vnútra.

10 Monastier Zostúpenia Svätého Ducha

V severovýchodnej časti východného Slovenska v minulosti neležali žiadne hrady, pretože týmto krajom nevedli žiadne významné obchodné cesty. Neďaleko mesta Medzilaborce, pri obci Krásny Brod však nájdeme jednu výnimočnú zrúcaninu – monastier Gréckokatolíckej cirkvi, čo je obdoba kláštora.

Krásnobrodský monastier je nazývaný ako „rusnácky Devín“. Je tomu tak preto, lebo v tejto časti Slovenska dominuje rusínske obyvateľstvo a práve na hrade Devín začali počiatky cyrilo-metodskej vierouky, ku ktorej sa chceli mníši v monastieri priblížiť. Pred postavením kláštora na tomto mieste stála drevená cerkev, kde sa chodili modliť miestni obyvatelia, aby sa čoskoro uzdravili. Kláštor sa podarilo vystavať v 14. storočí, no netrvalo to dlho, čo bol kláštor zničený

miestnym pánom. Druhýkrát bol kláštor zničený počas stavovských povstaní a napokon ho úplne zničila prvá svetová vojna. Dnes sa o zvyšky kláštora starajú mníši z blízkeho novovybudovaného kláštora.

▼ Pri zrúcanine chrámu Monastieru sa nachádza aj cintorín padlých vojakov z prvej svetovej vojny.

Monastier leží pri dedinke Krásny Brod, ktorá je na ceste medzi Humenným a Medzilaborcami.

K zrúcanine sa dá dostať pohodlne z vlaku, lebo blízko železnice sa nachádza zastávka Monastyr a pre tých, čo prídu autom, je možnosť zaparkovať priamo pod Monastierom.

11 Hrad Čičava

Na miernom návrší Ondavskej vrchoviny už storočia stojí hrad Čičava. Zvyšky stredovekého hradu

nájdete vypínať sa nad riekou Ondava neďaleko od Vranova nad Topľou.

Hrad zo štrnásteho storočia plnil okrem strážnej úlohy aj ďalšie

podstatné úlohy. V čase nestability, kedy sa o uhorskú korunu bili viacerí uchádzači, po bitke pri Moháči, tu sídlil župný archív. Aj ten stál v ceste k moci obom rivalom o kráľovskú korunu, preto vyhorel a s ním šťastí aj hrad. Obnovený hrad neskôr pripadol ako veno dcére krvavej pani Alžbete Báthory. Sobášom sa k hradu dostali Drugetovci z Humenného. Od tohto momentu hrad začal rozkvitať. Úpadok hradu nastal počas prehratých stavovských povstaní. Završenie konca nastalo v roku 1711, kedy prišlo k rozkazu na jeho zbúranie. Hrad sa stal vyhľadávanou turistickou atrakciou už 19. storočí, čoho si pozorný návštevník všimne z hradných múrov, do ktorých sa vtedajší turisti zapisovali.

▲ Pri návšteve hradu Čičava buďte opatrní, lebo niektoré poschodia hradu sú nestabilné.

12 Hrad Brekov

Ďalším zo série hradov, ktorých odvekou úlohou bolo strážiť kráľovstvo, je hrad Brekov. Zrúcanina hradu sa týči v pohorí Vihorlat nad riekou Laborec. Ideálna poloha medzi mestami Strážske a Humenné ho predurčovala na stráženie obchodných ciest.

Tak ako väčšina hradov, aj hrad Brekov vznikol v 13. storočí. Spolu s rozvojom obchodných ciest začal narastať význam hradu. Z toho dôvodu prišlo v 15. storočí k stavebnému rozmachu. Časté roztržky medzi šľachticmi a kráľom

Cesty k hradu sú až tri. Záleží len na vašej chuti, či chcete vidieť len hrad, alebo sa prejsť prírodou. Najkratšia cesta k hradu je z dediny Sedliská priamo pod hradom. Ďalšie dve cesty sú dlhšie a vedú z Vranova nad Topľou alebo z dediny Benkovce. Zo zrúcaniny sa vám vyskytnú výhľady do širokej krajiny, buďte však opatrní, lebo hradné múry tejto zrúcaniny sú miestami v havarijnom stave.

sa odzrkadlili aj na tomto hrade. Kráľovské vojsko v polovici 16. storočia hrad prepadlo a veľkú časť zbúralo. V tom čase však hrad predstavoval stále významnú

fortifikačnú stavbu, a preto bol ešte opravený. Osudnou sa mu stali neskoršie protihabsburské povstania, nátlak ktorých nevydržal a postupne začal chátrať. Dnes už

len bdie nad pokojným miestom a spomína na svoje najlepšie roky. Podobne ako ostatné hrady na okolí, aj tento hrad sa pomocou dobrovoľníkov postupne rekonštruuje a vracia sa mu lesk jeho zašlých čias. Na hrade je zriadené menšie múzeum o jeho histórii, ktoré je otvorené počas turistickej sezóny. Taktiež si tu môžete kúpiť aj suveníry.

▲ Výstup na upravený a zachovaný hrad Brekov je nenáročný.

15 Hrad Jasenov

Z husto porasteného lesa Vihorlatských vrchov akoby vyrastá hrad Jasenov. Hrad by ste našli v dedine Jasenov pár kilometrov južne od mesta Humenné.

Časté striedanie majiteľov hradov nebolo typické pre tento hrad. Najznámejší rod, ktorý tu sídlil, boli Drugethovia. Pôvodný taliansky rod získal hrad za služby kráľa v stredovekej bitke pri Rozhanovciach. Rod vlastnil hrad vyše tri storočia. V 16. storočí, za čias Gabriela Drugetha, sa stal hrad známym, lebo sa na ňom falšovali peniaze. Za tento čin bol kruto potrestaný Majster Mikuláš, ktorého popravili v Prešove. Ani tomuto hradu sa nevyhli vlny protihabsburských povstaní. Od roku 1644 bol hrad ťažko poškodený a začal chátrať. Ešte za čias Rakúsko-Uhorska sa prejavovali snahy o jeho miernu záchranu, ale tá bola zastavená prvou svetovou vojnou. Postupná

rekonštrukcia hradu trvá zatiaľ len pár rokov, no napomohla ku konzervácii starých múrov, aby ich nadobro nepohltil všadeprítomný les.

▼ Hrad Jasenov je jeden z hradov blízko Humenného.

Keď budete prechádzať zemplínskym krajom medzi mestami Strážske a Humenné, nájdite si čas zastaviť v dedinke Brekov. K hradu sa môžete vybrať vlakom, autobusom alebo autom. Parkovisko k hradu sa nachádza pod ním – pri miestnom cintoríne. Výstup je nenáročný a stihnete ho do štvrťhodiny.

Ak sa chystáte navštíviť tento hrad, budete sa musieť trochu prejsť prírodou. Cesta k nemu vedie po modro značenom turistickom chodníku z Jasenova. Výstup by ste mali zvládnuť za 30 – 40 minút stúpania lesom.

14 Viniansky hrad

Čo by kameňom dohodil od Zemplínskej Šíravy, poteší návštevníkov aj druhá atrakcia v regióne, a to hrad v obci Vinné. Neprehliadnuteľná stavba, ktorá sa týči v sopečnom pohorí Vihorlatské vrchy, je vyhľadávaným turistickým magnetom zo širokého okolia.

Hoci prvé písomné zmienky o existencii hradu pochádzajú zo 14. storočia, história hradu sa začína písať o storočie skôr, kedy kráľ posilňuje feudálne kráľovstvo výstavbou strážnych hradov. Funkcia hradu bola obdobná ako funkcie ostatných hradov v okolí, a to strážiť kráľovstvo a obchodné cesty. Keď chcete vidieť, kde bojovali proti sebe králi Matej Korvín a poľský kráľ Kazimír IV., určite musíte vidieť aj toto miesto a vnímať jeho historickú atmosféru. Stredovekú slávu hradu vystriedal postupom storočí jeho pád. Na hrade sa odohralo pár bojov,

Povešť o Vinianskom hrade spomína tiež jedného pána, ktorý vraj bol čarodejník. Mladý Štefan Eodenfi túžil poznať svet, no jeho otec mu takúto radosť nedoprial, pretože bol jediným nástupcom rodu. Až po smrti otca konečne mohol vyraziť na svoje vysnívané cesty. Medzitým si jeho lakomá teta z hradu pobrala všetok vzácny majetok. Keď sa po rokoch vrátil Štefan z cudziny, tak bol z neho už muž. V cudzine sa naučil novým veciam, ako aj významu liečivých bylín. Často chodil do lesa, kde zbieral byliny. Bol samotársky, a preto o ňom jeho teta začala rozširovať chýry, že musí byť čarodejník. Tento chýr sa dopočul aj palatín František Vešelén. Zástupca kráľa, Vešelén, sa preto vybral pozrieť na hrad Vinné aj s družinou. Na jeho milé prekvapenie hrad prekypoval bohatstvom. Sluhovia boli slušne oblečení, syté jedlá nosili na drahých misách a z hradu vychádzala úžasná hudba. Ako tak hodovali za stolom, spadla Vešelénimu vreckovka. Keď sa po ňu načiahol, zbadal, že dievčatá, ktoré v sále tancovali a spríjemňovali slávnosť, mali namiesto jednej nohy kopyto. Pomyslel si, že to musia byť čerti. Potichu o tom informoval svoju družinu a vybral sa v noci rýchlo preč z hradu. Pred odchodom ich pán hradu ešte obdaroval jedlom na cestu. Vylakaná družina tak rýchlo utekala z hradu, až sa stratila v príľahlom lese. Za svitania, keď už boli unavení a prišli do dediny, chceli sa občerstviť jedlom, ale namiesto jedla našli len kamene a mútnu vodu. Tolko hovorí povesť o hrade vo Vinnom.

ktoré hrad poničili. Miestni páni však hrad nechali vždy opraviť.

Nevyhovujúce podmienky aj tento hrad odsúdili na postupnutie.

Šľachta sa odsťahovala do kaštiela v dedine a k záhube hradu prispelo nariadenie o ničení hradov. Tak sa stalo, že od 18. storočia sa z hradu stala rozpadajúca zrúcanina, ktorú až v posledných desaťročiach aktivisti pomáhajú opravovať. Rozpadnuté múry, naopak, pridávajú na romantickosti hradu a ukazujú, aká je pominulosť času.

▲ Hrad Vinné.

Zaujímavé miesto s peknou okolitou prírodou je hrad Vinné. Aj tento hrad je položený v horách

a v lesoch, preto si cestu k nemu musíte prejsť zväčša sami. K hradu vedú dve trasy. Prvý je žltý turistický chodník, ktorý vedie z Trnavy pri Laborci. Druhý je modrý a vedie z dediny Vinné. Cesty sa spájajú priamo pod hradom a z každej strany vám cesta zaberie okolo tristoťte hodiny. Ak už budete v tomto kraji, odporúčam, aby ste navštívili aj základy románskeho kostolíka pod Senderovom (90), ktorý nájdete priamo nad blízkou vodnou plochou Zemplínska šírava.